

Reportatge:

CAN GINESTAR

DE MASIA MIEVAL, PASSANT PER MASIA BARROCA I, FINALMENT, LA MASIA DE 1904, AVUI RECUPERADA

Coneixement, minuciositat, creativitat

Can Ginestar. Rehabilitació de la masia de can Ginestar de Sant Just Desvern, que ha passat de masia medieval a barroca, a modernista i neoclàssica, que és la que avui s'ha recuperat

Cristina Arribas
informatiu@apabcn.cat

■ ■ És precisament amb **minuciositat** la manera com s'ha d'afrontar l'obra de rehabilitació de la masia de can Ginestar, a Sant Just Desvern.

El 27 d'octubre del 2007 s'inaugurava la nova Casa de cultura a l'antiga masia de can Ginestar, a Sant Just Desvern. La inauguració va tenir lloc després de les eleccions. Aquesta valenta decisió de l'Ajuntament de Sant Just fou el colofó d'un procés de cinc segles del que la masia havia experimentat: tot un continu de reformes i retocs. La masia de can Ginestar és, segurament, i juntament al Walden, l'edifici més emblemàtic de Sant Just Desvern.

Can Ginestar, que durant segles va ser una típica masia d'ús agrícola, està documentada des de la data que figura en una llinda de la planta baixa: 1403. Després, a l'interior, trobem la data de 1669, mentre que al primer pis n'hi ha una de 1703. L'edifici es corona amb la data de 1904. Serà aquesta darrera la que li confereix la imatge neoclàssica al conjunt, la que es posarà en valor en la intervenció que ens ocupa (de tota la resta, la majoria s'ha perdut). De la masia primitiva es manté, a part de la pròpia estructura de murs, el celler, la fresquera i dues sitges descobertes sota el rebedor. La masia té, per tant, una imatge neoclàssica. Així, el resultat de totes aquestes reformes va ser una mansió

La Masia (1922), Joan Miró. National Gallery of Art, Washington.

La relació mítica mantinguda per Miró amb la terra es resumeix en aquest quadre. Presenta la masia de la seva família amb el desig de mostrar les seves parts més importants. Per aconseguir-ho, altera la disposició convencional de les figures, elimina la paret de l'estable per deixar veure l'interior i varia la perspectiva dels objectes. És una obra de gran minuciositat descriptiva.

senyorial que havia perdut l'aspecte auster de la masia rural, d'una d'aquelles que constel·laven bona part del territori natural català. Però les masies (aquelles que foren el lligam entre els homes i la terra), perduren més que el paisatge. Les masies, per tant, davant d'aquest panorama de

Can Ginestar: ...Masies catalanes que perduren més que el paisatge i que un dia foren el lligam entre els homes i la terra...

SANT JUST DESVERN ÉS UNA LOCALITAT MODERNISTA ON LES MASIES (AHIR RURALS, AVUI MÉS URBANES) COLONITZEN EL TERRITORI. CAN GINESTAR ÉS UN D'AQUESTS EMBLEMÀTICS EDIFICIS

canvis esdevenen un patrimoni que cal adaptar, no mistificar.

Autenticitat versus fals històric

“L'obra deu contínuament parlar de si mateixa i només amb la seva veu pròpia, malgrat les estratificacions, les discontinuïtats i les llacunes ofereixin un missatge incert, conflictiu o contradictori”. P. Torsello, 1988.

L'interès de conservar i restaurar sorgeix de la necessitat que tenen les societats de perpetuar aquells objectes que formen part de la seva memòria cultural i de la seva identitat.

El cavall de batalla de les teories de la restauració ha estat sempre la definició de l'*autenticitat*. Però restaurar no és tornar a l'arquitectura d'altres èpoques, sinó portar al temps actual la vivència i els materials avantpassats, saber valorar el context que els originà.

En el cas de can Ginestar, on el principal objectiu era recuperar la dignitat de la masia de 1904, calia eliminar totes aquelles intervencions que li restaven l'autenticitat *enyorada* i perseguida. La delimitació d'aquesta autenticitat és una qüestió molt difícil de resoldre, i on el coneixement exhaustiu de l'edifici a restaurar i el sentit comú juguen un paper essencial. No és fàcil desenvolupar aquest objectiu, més o menys homogeneïtzador, amb l'ocultació o destrucció de possibles lectures futures i la consegüent pèrdua de consciència de la historicitat del lloc, per

part de l'usuari. Cal aguditzar els sentits enfront del caràcter heterogeni, fragmentat i temporalitzat de l'arquitectura (que sempre es presenta estratificada en la seva lectura complexa).

Can Ginestar és propietat de l'Ajuntament des de 1978 i s'ha destinat, des d'aleshores, a casal de cultura, biblioteca i altres departaments municipals. Les intervencions realitzades durant els anys 80 havien estat molt poc respectuoses, compartimentant els espais en excés, col·locant falsos sostres per ocultar grans reforços metàl·lics... i, en general, desvirtuant la masia.

El punt de partença de l'equip tècnic pluridisciplinari que abordà l'obra a partir de maig del 2006 era un projecte executiu redactat per un altre arquitecte, que s'ajustava a un altre programa funcional i que quedà aturat. S'iniciava així un nou procés, un projecte que no es redactava a un despatx, un projecte que s'aniria conformant i no s'acabaria fins que finalitzessin les obres. Efectivament, els projectes de restauració i rehabilitació s'han d'anar teixint *in situ*, observant, tocant, coneixent l'edifici... un procés que, com va succeir a can Ginestar, es va anar desenvolupant setmana a setmana, fruit de la complicitat entre tots els agents de l'obra.

Solucions constructives per a la restauració

El procés d'execució dels treballs de restauració suposà la revisió continuada

de les solucions constructives previstes en el projecte. En el transcurs dels treballs, la masia anà aportant informació i donant les pistes d'actuació que abans no es podien percebre (lesions o etapes constructives desconegudes, valors nous, etc.). L'adaptabilitat de les solucions a les exigències que el monument va manifestar és la millor garantia que l'actuació està ben plantejada. A can Ginestar es van anar trobant moltes sorpreses... nous valors, petites joies amagades que, des d'aquell moment, calia conservar.

Ens trobem davant una intervenció que és incompatible amb les presses, amb les entregues fugisseres. La restauració, com el bon vi, requereix el seu temps.

L'objectiu i la primera intenció era recuperar la imatge (des d'un punt de vista arquitectònic i ambiental) de la masia de 1904, però també el de reutilitzar l'edifici per a usos que res tenen a veure amb els de la masia de principis de segle XX.

Posem fil a l'agulla, doncs:

- En primer lloc, es va fer un buidat de l'edifici i es va deixar a punt per tal de “fer front” a la normativa actual. (Bé, la normativa del 2006, que encara no comportava l'acompliment rigid del Codi tècnic de l'edificació.) Aquesta no és mai una tasca fàcil i sovint planteja conflictes que potser, amb sentit comú, podrien evitar-se: acomplir normatives que s'apliquen a obra nova, pensades per a la incertesa que aquesta porta intrínsecament i que

A B. COMPOSICIÓ FOTOGRÀFICA DEL PAVIMENT DE LES SALES CENTRALS DE TRAMUNTANA I MIGDIA DE LA PRIMERA PLANTA. **C.** COMPOSICIÓ FOTOGRÀFICA DEL SOSTRE DE LA SALA LATERAL DE LLEVANT DE LA PRIMERA PLANTA, SECTOR MIGDIA, DESCOBERT SOTA EL FALS SOSTRE DESMUNTAT

MOSTRA DE L'ASPECTE DE LES DUES CARES D'UNA PEÇA MALSOSA DURANT LA SEVA RETIRADA, AMB LA RESTAURACIÓ FETA

potser no caldrien per a edificis que ens donen informació clara del seu comportament en un llarg període de vida... edificis que tenim davant, que palpem... No és gaire lògic, no? No caldria primer analitzar quin és l'àmbit concret d'aplicació d'aquestes normatives? Per què és un delictes actuar en el patrimoni construït, en contra d'aquestes normatives? Bé, el que és

cert és que cal molta més sensibilització en aquests aspectes.

Els catàlegs i plans especials deixen clar QUÈ hem de protegir... però, cal complicar tant COM s'ha de protegir?

- En segon lloc, calia adaptar la masia per tal d'assumir el nou programa d'ús: de nou, un conflicte. La masia havia de donar resposta a noves exi-

gències funcionals sense alterar-ne l'arquitectura.

En rehabilitació i restauració, cada obra és un cas únic, i en cada cas concret caldrà inventar i inventar... i aplicar tota la creativitat que cal per tal que el resultat s'adapti a la nova funcionalitat i compleixi els requisits contemporanis.

La rehabilitació de can Ginestar és un

EL VESTÍBUL DE PRIMERA PLANTA (NAU I SECTOR CENTRALS)

EL CELLER (PLANTA BAIXA, NAUS CENTRAL I LATERALS, SECTOR TRAMUNTANA)

IMATGES DEL NOU ÚS QUE ADOPTEN ELS ESPAIS DE L'ANTIGA MASIA

exemple d'equip interdisciplinari on els seus membres interactuen i aporten tot el coneixement, des de cadascuna de les disciplines, pel bé de l'edifici, sense intentar destacar mèrits personals, ni deixar petjades que cerquin protagonisme... només feina ben feta.

Criteris d'intervenció: coneixement... i més coneixement

Els criteris de restauració han anat variant amb el temps i amb els interessos de cada època (Viollet Le Duc i Ruskin, al segle XIX, la Carta d'Atenes de 1931, la Carta de Venècia de 1964, Cesare Brandi, etc.). No hem arribat encara a dogmes definitius ni a regles del tot clares (segurament no hi arribarem mai perquè no

existeixen), però la preocupació per la salvaguarda del nostre patrimoni és encara més intensa en els temps globalitzadors que corren.

D'altra banda, però, el "façanisme" i la destrucció sistemàtica de tipologies constructives són excessivament freqüents (una pràctica que no té res a veure amb la restauració, és clar). El procés restaurador és, a més d'una operació orientada a la conservació de l'edifici, també una ocasió única i irrepetible de coneixement. Ambdues premisses són indissolubles: el

coneixement d'un edifici és consubstancial a l'acte de la seva restauració.

El poder transformador de la nostra societat fa que canviïn amb freqüència i gran velocitat els nostres paisatges rurals, urbans... sovint canvis irreversibles.

Cal, això sí, aportar el que sabem pel bé de l'edifici: feina ben feta. Cada obra és un món diferent: cal, doncs, inventar i inventar... molta creativitat amb una bona base de coneixement. ■

Un quadre no s'acaba mai, tampoc no es comença mai, un quadre és com el vent: quelcom que camina sempre, sense descans.

Joan Miró

Rehabilitació d'un edifici amb valor patrimonial

L'èxit de la intervenció a can Ginestar es deu a la implicació i complicitat dels diferents agents que han intervingut a l'obra

Jordi Olivés
informatiu@apabcn.cat

■ ■ ■ En la rehabilitació de la masia de can Ginestar es van haver de gestionar aspectes força complexos, com ara: partir d'un primer projecte que s'havia entregat el 2005, però elaborat entre els anys 2004 i 2005, i fer-ne un de nou seguint el programa i requeriments volguts; reubicar les activitats que allí s'hi desenvolupaven, ja que l'equipament estava en ús; efectuar una primera fase d'obra per condicionar una zona on ubicar l'arxiu que calia traslladar, i coordinar tota la casuística tècnica de diagnòstic i intervencions molt específiques juntament amb l'encaix amb

les condicions d'un pressupost acotat.

El reeixit resultat denota una alta professionalitat per dirigir les operacions, l'especificitat dels treballs i les condicions pressupostàries i administratives. D'altra banda, l'èxit es deu a la implicació i complicitat dels diferents agents que han intervingut a l'obra: contractista, industrials especialistes, promotor, usuaris, tècnics municipals...

L'edifici té força història i constituïa originàriament una masia que es transformà en casal senyorial a començament del segle passat, en una gran reforma datada del 1904. Durant l'obra han aparegut singularitats dels sistemes i elements constructius propis: els sostres, els paviments,

arrambadors, els pinacles que coronen la façana, l'esglaonat de la coberta en concordància amb les naus, l'estudi dels colors que cal emprar... El criteri adoptat ha estat d'absoluta complicitat amb l'edifici i la seva història, intentant restituir i valorar aquests elements per recuperar-ne la imatge i l'ambientació d'origen.

Per poder integrar les noves necessitats d'instal·lacions s'han traçat unes canals encastades a terra que circumden els espais sense desvirtuar els ambients. Dites canals allotgen canonades i cablejat d'energia i de senyals, i queden tapades de manera diferenciada de la resta del paviment recuperat, quedant com un element modern, neutre i funcional. Per a les aportacions d'aire es juga amb dobles envans per ocultar els conductes i encastar les toveres.

El criteri adoptat ha estat d'absoluta complicitat amb l'edifici i la seva història

Estudi econòmic

La taula de costos té singularitats pròpies i hi apareixen uns capítols significatius de treballs propis del tipus d'intervenció, com ara el 15 % del pressupost que sumen el capítol de desmuntatges, un altre d'infraestructures d'obra que es refereix a les operacions de recuperació d'elements originals, o un altre d'estudis i inspeccions.

Les estructures tenen també destacada incidència, ja que s'actua en el reforç de la majoria de forjats i en la restitució de l'estructura de fusta de la coberta. Les instal·lacions també repercuteixen amb una ràtio PEM de 248 €/m², sobretot per la seva dificultat d'integració. I, a la resta de

distribució del cost, del sistema d'acabats en destaquen els paviments, que s'han volgut recuperar i restituir per impregnar el caràcter original.

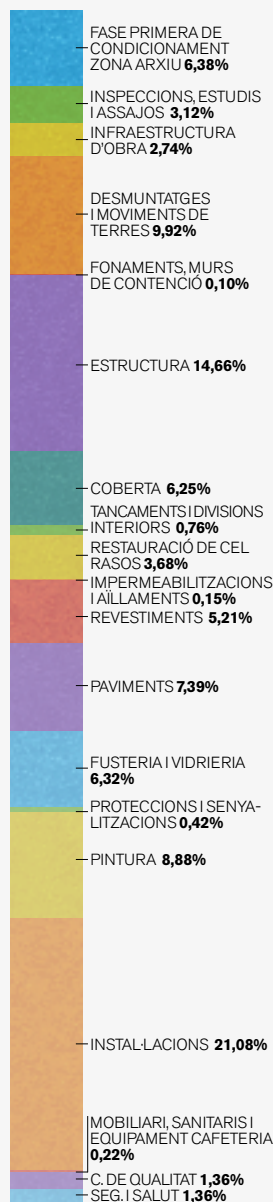
Les ràtios reflecteixen l'envergadura i complexitat dels treballs i situen els costos de restauració i rehabilitació integral d'un edifici històric en uns valors elevats, tal com es mostra a la taula adjunta.

Cal remarcar que en aquests tipus de treballs cal comptar amb contractistes especialitzats i amb classificació per a treballs de restauració de béns immobles historicoartístics (K7, segons el Reglamenteo general de la LCAP, RD1098/2001). ■

Distribució del cost

CONCEPTE	PEM	COST/m ²
FASE PRIMERA DE CONDICIONAMENT ZONA ARXIU	100.657,89	1.342,11
REHABILITACIÓ MASIA	1.477.562,12	1.100,22
INSPECCIONS, ESTUDIS I ASSAJOS	49.308,45	36,72
INFRAESTRUCTURA D'OBRA	43.298,73	32,24
DESMUNTATGES I MOVIMENTS DE TERRES	156.575,26	116,59
Desmuntatges	150.600,46	
Moviments de terres	5.974,80	
FONAMENTS, MURS DE CONTENCIÓ	1.622,25	1,21
ESTRUCTURA	231.323,24	172,25
COBERTA	98.631,66	73,44
TANCAMENTS I DIVISIONS INTERIORS	11.989,64	8,93
RESTAURACIÓ DE CEL RASOS	58.092,12	43,26
IMPERMEABILITZACIONS I AÏLLAMENTS	2.368,10	1,76
REVESTIMENTS	82.274,16	61,26
Tractament de façana principal	11.954,84	
Restauració de pinacles i balustres	23.142,80	
Revestiments interiors	47.176,52	
PAVIMENTS	116.638,37	86,85
Restauració de paviments originals	41.637,68	
Col·locació de nous paviments	75.000,69	
FUSTERIA I VIDRIERIA	99.728,14	74,26
Restauració de fusteria de fusta	47.731,76	
Restauració de fusteria metàl·lica	219,94	
Vidrieria	51.776,44	
PROTECCIONS I SENYALITZACIONS	6.568,73	4,89
PINTURA (recuperació de colors originals)	140.072,65	104,30
INSTAL·LACIONS	332.614,99	247,67
Treballs previs	11.400,50	
Il·luminació	96.285,40	
Evacuació d'aigües pluvials i residuals	29.817,20	
Baixa tensió	98.638,56	
Climatització	10.447,29	
Lampisteria	6.872,08	
Ventilació	450,40	
Comunicacions (veu i dades)	1765,194	
Alarmes i detecció intrusisme	33.950,39	
Ascensor	27.101,23	
MOBILIARI, SANITARIS I EQUIPAMENT CAFETERIA	3.419,83	2,55
CONTROL DE QUALITAT	21.517,90	16,02
SEGURETAT I SALUT	21.517,90	16,02
TOTAL INVERSIÓ	1.578.220,01	1.113,01
Superfície construïda	1.417,97	
zona arxiu	75,00	
masia	1.342,97	

(*) Els imports i les ràtios es refereixen al PEM, sobre el qual caldria incrementar el 19% de despeses i benefici industrial

Fitxa tècnica

- **Nom de l'obra:** Rehabilitació de la Masia de Can Ginestar
- **Emplaçament:** C/Carles Mercader, 17
- **Projecte inicial (2004-2005):**
- *Arquitecte:* Albert Pla
- **Projecte modificat (2006-2007):**
- *Arquitecte:* Xavier Guitart
- **Propietari/promotor:** Ajuntament de Sant Just Desvern
- *Arquitectes:* Olga Sbert /SSTT municipals
- *Arquitecte tècnic:* Efrén Radigales
- *Arxiver i historiador:* Jordi Amigó
- **Direcció de l'obra (2006-2007):**
- *Arquitecte director:* Xavier Guitart
- *Arquitecte col·laborador:* Miquel Mayor
- *Arquitectes tècnics:* Josefina Gener i Óscar Simon
- **Estudi de seguretat i control de qualitat:** Xavier Guitart i Josefina Gener
- **Empresa constructora:** Urcotex, SA
- **Cap d'obra:** David Molner
- **Encarregat/mestre d'obres:** Jesús Molner
- **Dades d'obra:**
- Superfície construïda: 1417,97 m².
- Data d'inici de l'obra: 15 de maig de 2006
- Data d'acabament: 25 de novembre de 2007
- **Llista d'industrials**
- URCOTEX I, SL (Contractista principal, paleta, etc.)
- URCOFUSTA SL (Fusteria i ebenisteria)
- ECRA SCP (Extracció i restauració de fals sostre de tela pintada)
- PINTURES CALVERAS SL (pintura general, restauració d'esgrafats i restauració de la façana principal)
- TALLERES CEMASOL SCP (Serralleria i metal·listeria)
- AGAMBIT RESTAURO SL (Extracció i restauració de revoltos ceràmics decorats amb pintures modernistes, restauració i tractaments de pintures originals en parets interiors)
- ALFATERMIC SL (Execució dels acabats i impermeabilitzacions de coberta amb planxes de coure)
- ASCENSORS SALES SL (Ascensor panoràmic)
- CRISTALERIAS TORDERA SL (Envidraments)
- ISATECH SAL (Falsos sostres i envans secs)
- SERVEIS ELÈCTRICS D'ABRERA SL (Instal·lacions)
- GABINETE DEL COLOR SL (Estudis de composició dels revestiments i proposta de tractaments i acabats)
- ALBERCH SA (Subministrament dels elements de fusta estructurals i decoratius)
- MARBRES FARRÉ CORBERA SL (Subministrament paviments i elements de pedra i marbre)
- FERRET CERÀMICAS (Subministrament dels paviments hidràulics i reproducció de peces)
- CATALONIA CERAMICA (Subministrament de paviments ceràmics industrialitzats)
- PREFABRICADOS PUJOL SA (Subministrament d'estructures de formigó industrialitzat)
- PREFORMADOS FERROGRUP SA (Subministrament de ferralla elaborada)
- UTIL ESTRUCTURES (Bastides)

URCOTEX

Nom: URCOTEX	
Nom complet: URCOTEX I, SL	
Persona contacte: David Molner	
Pàgina web: www.urcotex.com	
Adreça: Tres Torres, 42	
Localitat: Barcelona	
Província: Barcelona	Codi Postal: 08017
Telèfon: 93 201 07 15	Fax: 93 241 30 40

Descripció de la intervenció realitzada a la obra

Rehabilitació integral de la masia can Ginestar de Sant Just Desvern, actuant com a contractista principal.

Adequació de l'estructura al nou ús, restauració i recol·locació de paviments i revestiments. Formació de nova coberta, restauració de la façana i substitució de tots els elements ornamentals. Instal·lacions i acabats.

GABINETE DEL COLOR

Nom: GABINETE DEL COLOR		
Nom complet: GABINETE DEL COLOR SL		
Persona contacte: Joan Casadevall		
Pàgina web: www.gabinetedelcolor.com		
Mail: gabinete@gabinetedelcolor.com		
Adreça: C/Carme 89, estudi 8		
Localitat: Barcelona	Codi Postal: 08001	
Província: Barcelona	Telèfon: 93 442 17 84	Fax: 93 442 18 05

Descripció de la intervenció realitzada en l'obra

Estudi cromàtic afí al visat d'idoneïtat tècnica:

- Visita, extracció de mostres i anàlisi estratigràfica.
- Informe sobre materials originals i justificació del cromatisme.
- Fotomuntatge de la proposta de restauració.
- Patrons de colors segons el Pla del Color de Barcelona.

Tot com a document annex del projecte tècnic.

PINTURES CALVERAS

Nom: CALVERAS		
Nom complet: PINTURES CALVERAS SL		
Persona contacte: Ramon Calveras		
Pàgina web: www.pinturescalveras.com		
Mail: info@pinturescalveras.com		
Adreça: Passatge Molinet, 12		
Localitat: Sallent	Codi Postal: 08650	
Província: Barcelona	Telèfon: 93 837 18 64	Fax: 93 837 18 64

Descripció de la intervenció realitzada en l'obra

Tècniques de l'empresa:

- Pintura alta decoració
- Policromia
- Morters escultòrics
- Varietat d'estucats
- Paper pintat
- Hidrofugants i consolidants
- Decapats i sorrejats
- Pintura industrial
- Imitació de materials
- Tècniques antigues

ASCENSORS SALES

Nom: ASCENSORS SALES		
Nom complet: ASCENSORS FRANCESC SALES SL		
Persona contacte: Alberto Batalla Garcia		
Pàgina web: www.ascensorssales.com		
Mail: info@ascensorssales.com		
Adreça: C/Terra Baixa, 19-21		
Localitat: L'Hospitalet de Llobregat	Codi Postal: 08901	
Província: Barcelona	Telèfon: 93 260 21 97	Fax: 93 260 21 98

Descripció de la intervenció realitzada en l'obra

Instal·lació d'ascensor hidràulic sense cambra de màquines amb capacitat per a 8 persones/630 kg, tres parades, i velocitat nominal de 0,60 m/s. El grup hidràulic s'ubica en armari metàl·lic autoportant de mesures 980 x 530 x 2150.

Cabina model Elite- 600 amb parets d'acer inoxidable Linen D25 02-008, terra de marbre negre *zinbawe*, mirall sencer color plata en paret frontal i plafó de acero inoxidable para il·luminació mitjançant halògenes. Portes d'acer inoxidable de tres fulles pas lliure 800 x 2000 i acabades en acer inoxidable linen D25 02-008 tant en cabina com en plantes.

La masia de can Ginestar: el repte i la resolució

Xavier Guitart i Miquel Mayor
Arquitectes
Oscar Simón
Arquitecte tècnic

■ ■ El repte

Entre el maig de 2006 i l'octubre de 2007 es va dur a terme la rehabilitació de la masia de can Ginestar. Tot i que, efectivament, es tractava d'una rehabilitació (es van tornar a habilitar els espais interiors per a nous usos públics), aquesta definició no és del tot precisa, ja que, alhora, es van restaurar tots els elements portadors de valors històrics, arquitectònics i ambientals, com a exponents de determinades èpoques, així com testimonis de la memòria col·lectiva de la població. Així, als requeriments propis esperats en una intervenció per rehabilitar un edifici, com són garantir la seguretat de l'ús, fer-lo més accessible o implementar-hi noves instal·lacions, fent-lo més funcional i confortable, s'hi afegia el criteri de conservar, protegir i restaurar, per tal de revalorar aquells elements, sistemes i materials que feien que l'antiga masia medieval –transformada en un casal senyorial de caire modernista per l'arquitecte municipal Marcel·lí Coquillat l'any 1904– fos una referència en la qual la població de Sant Just Desvern es sentís identificada.

El repte va ser el de donar resposta a les necessitats d'ús de l'edifici, protegint i potenciant els valors patrimonials, i redactant el projecte de restauració simultàniament a l'execució de les obres

A més, es partia inicialment d'un projecte redactat l'any 2005 per l'arquitecte Albert Pla d'acord amb un programa d'ús inicial, però que ateses les noves demandes i necessitats reclamades per la població, l'Ajuntament es trobava amb la necessitat de modificar per tal d'adaptar els espais interiors als nous usos i d'acord amb els requeriments normatius i els de les instal·lacions. Per tant, quan ens van encarregar la direcció de l'obra ens trobàvem davant d'una intervenció que s'havia d'iniciar (hi havia pressupost i termini d'execució aprovats) sense el suport d'un projecte de restauració. Calia, doncs, redactar-lo de manera simultània a l'execució de les obres. El repte d'aquesta obra, des del punt de vista de la direcció, va ser precisament la resolució de tots aquests condicionants: donar resposta a les necessitats d'ús de l'edifici, protegint i potenciant els valors patrimonials, i redactant el projecte de restauració simultàniament a l'execució de les actuacions, sense modificar el termini fixat inicialment.

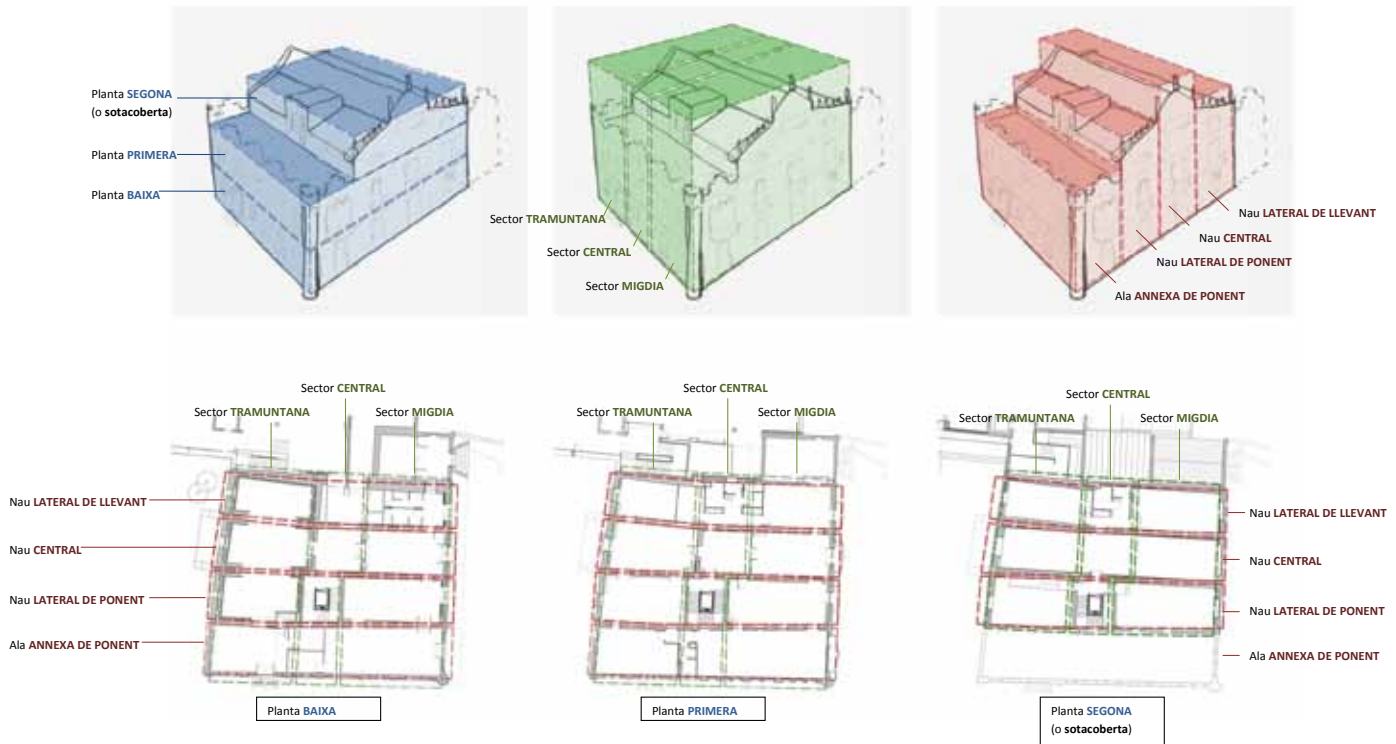
La resolució

Aquest repte el vam resoldre, en primer lloc, establint uns criteris generals d'actuació consensuats per totes les parts, a fi de

donar resposta als requeriments plantejats:

- **Seguretat:** garantir la resistència dels forjats restaurats per una sobrecàrrega màxima de 300 kg/m², per tal de complir la normativa vigent, evitant alhora danys, degradacions i desperfectes en els sistemes i materials, com a conseqüència de possibles fletxes excessives. Al mateix temps, complir la normativa contra incendis vigent (CPI/96).
- **Accessibilitat:** eliminació de barreres arquitectòniques, d'una banda, a través de la implantació d'un nou ascensor adaptat per resoldre la relació entre plantes, situant-lo a l'ull de l'escala principal per no alterar els sistemes constructius i estructurals originals i, de l'altra, amb l'eliminació dels desnivells entre forjats en una mateixa planta, sempre que fos possible, o articulats amb elements integrats a l'arquitectura de l'edifici.
- **Instal·lacions:** implantar les instal·lacions, d'acord amb els requeriments normatius i dels nous usos, tenint sempre en compte els condicionants i valors de l'edifici. És a dir, implantar sense alterar la imatge i el caràcter ambiental dels espais originals.
- **Restauració:** recuperar l'ambient de la reforma integral

IDENTIFICACIÓ DELS ESPAIS SEGONS L'ESTRUCTURA DE L'EDIFICI

duta a terme l'any 1904, conservant altres elements i episodis que valorin les cronologies històriques de l'edifici i en permetin la lectura i interpretació.

L'aplicació d'aquests criteris generals va suposar, per exemple, determinar quins forjats calia reforçar i quins calia desmuntar i refer completament per donar resposta al criteri de seguretat; determinar a quina cota es refeien, per tal de millorar l'accessibilitat i/o a fi d'implantar les instal·lacions de manera totalment integrada a l'arquitectura de l'edifici, i determinar la tipologia dels nous forjats, amb els seus elements i materials, en funció de les característiques arquitectòniques, històriques i ambientals de cada espai de l'edifici.

En segon lloc, vam afrontar el repte a través d'un **seguiment atent i continu de l'obra**, llegint i escoltant el que l'edifici ens mostrava, contrastant a cada pas la validesa dels criteris plantejats, revisant-los si és que era necessari. Cada nova informació s'havia d'analitzar i s'havien d'estudiar les actuacions a dur a terme, tenint en compte els condicionants plantejats i sense endarrerir ni incrementar el cost de l'obra.

A les visites setmanals, molt exhaustives i més freqüents quan l'obra ho reclamava, hi assistíem la direcció facultativa, l'empresa i els representants de la propietat, juntament amb els industrials i especialistes restauradors que calguessin en cada ocasió.

I finalment, potser el factor més important, **la complicitat i l'entusiasme** de tots els agents implicats (promotor, direcció facultativa i empresa), que va fer possible assolir els objectius inicials, en el sentit de reutilitzar l'edifici sense perdre'n els valors i el caràcter arquitectònic, i conservar-lo com a signe d'identitat de la població.

Certament, la complicitat, no exempta de tensions, la per-

ELEMENTS
ORNAMENTALS
OCULTS

cia i disposició de la direcció de l'empresa Urcotex, i la comprensió i diligència dels serveis tècnics municipals i de l'Ajuntament de Sant Just Desvern, van donar suport i confiança a l'esforç que es va haver de fer per executar una obra al mateix temps que es redactava el projecte de restauració, i que havia de donar necessàriament resposta a les demandes de la població i a la significació de l'edifici.

Aquest era precisament el missatge que buscava la restauració: reutilitzar els espais interiors per a nous usos, sense hipotecar la recuperació de la imatge arquitectònica de 1904, la dels diferents episodis històrics, així com la memòria col·lectiva de la població, i aconseguir, finalment, revitalitzar l'edifici com a referent cultural i signe d'identitat de Sant Just Desvern. ■

IN MEMORIAM

El treball des de l'anonimat

Xavier Guitart
Arquitecte

■ ■ ■ Era un onze de març de l'any 2009 quan l'arquitecta tècnica Fina Gener i Sala (Cardona, 1956 - Solsona, 2009) ens deixava, després d'una llarga i greu malaltia, que no la va privar, però, de continuar treballant amb allò que més l'apassionava: la restauració de monuments.

Va ser una professional entregada al seu treball i que conjugava, no sense dificultats, l'equilibri emocional (con deia ella) entre família i professió. Un xic introvertida, discreta, noble, amiga dels seus amics i sempre correcta amb tothom, es prenia els treballs amb energia, passió i constància i els feia evolucionar pas a pas, amb mètode, rigor... amb silenci. Tenia la inquietud constant per aprendre del passat, tot treballant amb l'arquitectura històrica.

L'any 1986, i després de diferents experiències professionals, va treballar en la rehabilitació d'edificis residencials i de petits locals comercials, emplaçats en els nuclis antics de la vila de Cardona o de Solsona, ciutat on residia. Era el seu primer pas per treballar les tècniques constructives històriques, així com aprofundir en el coneixement, ús, característiques i procedència dels materials.

Entre els anys 1987 i 1990 va integrar-se a l'equip de direcció de l'Escola Taller de Restauració del Centre Històric de Cardona, on va desenvolupar les tasques de coordinació general de l'execució de les obres i del control en l'aplicació dels programes formatius relacionats amb oficis especialitzats i de caràcter artesanal.

A més, col·laborava, dins d'un equip pluridisciplinari, en la direcció de l'execució de les obres de restauració d'edificis o espais urbans històrics, localitzats a la població de Cardona, tals com: la restauració del conjunt d'edificis parroquials de Sant Miquel de Cardona (s. XI-XX); la reforma i ampliació de la residència d'avis Sant Jaume (s. XIV-XX), i en especial la urbanització de la Cornisa Nord del centre històric i la restauració del Pont del Diable (s. XIV).

En la dècada dels anys 90 del segle passat, va ampliar el seu camp professional per la comarca del Berguedà, col·laborant en obres promogudes per l'Administració local i en edificis d'especial significació, tals com, per exemple, la restauració de l'església de Sant Quirze de Pedret (s. IX-XX); el pont de Pedret (s. XIV); el monestir de Sant Llorenç prop Bagà (s. X-XX), i la restauració de la façana i cobertes de l'església barroca de Santa Maria a La Pobla de Lillet.

Darrera etapa professional

La seva última etapa professional (2000-2009) es va caracteritzar per la continuïtat en treballs de restauració, consolidant dia a

FINA GENER DAVANT DE LES RESTES ARQUEOLÒGIQUES DE L'ESGLÉSIA DE SANT ADJUTORI A SANT CUGAT DEL VALLÈS

dia coneixements i aprenentatges, assolint reptes i objectius, ensems que vèncer les dificultats que planteja la pràctica de la restauració monumental.

Va poder treballar en projectes i obres de gran complexitat, en les quals era del tot imprescindible treballar amb mètode i amb el màxim rigor tècnic i científic.

Així, la restauració de la Torre de l'Homenatge (s. XI); la del claustre gòtic (s. XIV) i la de l'entorn de la col·legiata de Sant

RESTAURACIÓ DEL CASTELL DE CARDONA

RESTAURACIÓ DE LA MASIA DEL CASTELL
DE VACARISSESRESTAURACIÓ DEL PAVELLÓ DE STA. APOL·LÒNIA.
HOSPITAL DE LA SANTA CREU I SANT PAU (BARCELONA)

Vicenç (s. XI-XII-XX) del castell de Cardona (2005-2008); la restauració del castell de Vacarisses (2005-2008), i la masia neoclàssica-modernista de can Ginestar (s. XIV-XIX-XX-2006-2008) van produir uns resultats que, no en va, van ser seleccionades (la masia de can Ginestar finalista) en la convocatòria dels premis editats pel COAC per la 2a trienal d'arquitectura i urbanisme del Baix Llobregat, l'Alt Penedès i el Garraf, edició 2008, així com dels Premis Catalunya Construcció de la 6a edició de l'any 2009 que va convocar el CAATEEB.

Finalment, i durant els anys 2007-2008 va poder col·laborar en la redacció de projectes i direcció de les obres de restauració del Palau Güell de Barcelona (que va guanyar tots els concursos convocats), en la redacció del pla director de l'Hospital de

la Santa Creu i Sant Pau (any 2006) i en els projectes de restauració de la façana principal del pavelló de l'Administració de l'HSCSP (any 2007) i de la restauració integral del pavelló de Santa Apol·lònia (any 2008). Les obres d'aquests últims dos projectes van finalitzar a finals de 2009, i van ser seleccionades, i la de Santa Apol·lònia finalista, pels Premis Catalunya Construcció convocats enguany pel CAATEEB.

Malgrat que no va poder gaudir del reconeixement de les obres de restauració realitzades, sí que ho va poder fer la seva família que, des de l'anonimat, li va donar tot el suport necessari perquè assolís els seus objectius i reptes professionals: treballar en la seva professió i aprendre d'allò que més l'apassionava, la restauració de monuments. ■

Experts en restauració i rehabilitació
de patrimoni monumental
Tel. 932010715 · www.urcotex.com

Obra: Restauració de la Catedral de Tortosa
Direcció tècnica: Josep Lluís Ginovart

Un edifici completament rehabilitat

David Molner Canal

Arquitecte tècnic
Cap d'obres d'Urcotex I SL

■ ■ ■ En el moment de la signatura de l'acta d'inici i de replanteig de les obres de rehabilitació de la masia de can Ginestar a Sant Just Desvern, em vaig trobar, com els escriptors, davant de l'anomenat repte del "full en blanc". Tothom era conscient de l'edifici que es volia aconseguir al final de l'actuació, però cap de nosaltres tenia gaire clar com s'hi arribaria, ni per on s'havia de començar. Certament, se'ns havia adjudicat una obra interessantíssima, on calia rehabilitar una masia que havia patit diverses transformacions i ampliacions al llarg del temps, des d'un mas medieval fins a un petit palauet modernista, passant per diversos estadis intermedis.

S'havia de transformar en un edifici funcionalment modern, adaptant-lo a usos múltiples, com tallers ocupacionals, un nou arxiu equipat amb compactes, una gran sala d'actes, un espai per a exposicions, un petit bar, a més d'uns espais polivalents al servei de l'Ajuntament. I jo n'era el cap d'obra, per designació de l'empresa Urcotex I SL, adjudicatària de les obres.

Sense la complicitat i sensibilitat dels tècnics de la propietat, l'esforç i rigor de l'equip de la direcció facultativa i la voluntat d'Urcotex... no hagués estat possible assolir el resultat obtingut

Al mig d'un gran jardí s'emplaçava un edifici aïllat de 1.500 m² aproximadament, amb un munt d'espais on hi vivien usos tan diversos com l'emissora de ràdio local, l'arxiu municipal amb instal·lacions i equipaments totalment provisionals –i amb el seu director i altres arxivers, que no es podien traslladar a cap altre edifici, cosa que plantejava un problema de convivència entre l'equipament i l'obra– i una gran antena de telecomunicacions internes i de seguretat de l'Ajuntament, col·locada al badalot de coberta, i que no es podia traslladar a cap altre lloc. A més, l'existència de la moderna biblioteca annexa a l'edifici, obra de l'arquitecte Josep Llinàs, compartia l'accés amb la masia, per la qual cosa calia habilitar un nou accés, segregat de l'obra, de manera que es pogués mantenir el servei a l'equipament.

Projecte inicial i primeres visites d'obra

L'adjudicació arrencava d'un projecte redactat per l'arquitecte Albert Pla i Gisbert, l'any 2005, d'acord amb un programa d'ús que, segons les noves demandes i necessitats reclamades per la població, calia modificar. L'Ajuntament, amb l'ajut tècnic i l'assessorament de la Diputació de Barcelona, va plantejar que, d'acord amb les noves necessitats i requeriments dels nous

usos, calia convocar un concurs per adjudicar la direcció de les obres, l'adjudicatari del qual hauria de redactar, de manera simultània al procés executiu, la modificació del projecte inicial. Del concurs de direcció, en va sortir guanyador l'equip tècnic dirigit per l'arquitecte Xavier Guitart Tarrés i l'arquitecta tècnica Josefina Gener Sala.

En la primera visita d'obres, hi eren presents tots els agents que havien d'intervenir en la rehabilitació: els serveis tècnics municipals, com a representants de la propietat, i l'equip de la direcció facultativa i els tècnics i personal de l'empresa constructora Urcotex I SL. Es va fer una exposició dels objectius fixats per l'Ajuntament, per continuar amb una explicació per part de la direcció facultativa, de com s'havia d'abordar l'obra adjudicada. La conclusió era que s'havia d'iniciar l'obra d'acord amb el que vam anomenar "l'arquitectura parlada", és a dir, aquella que s'interpretava en funció del que ens anava explicant l'edifici.

Es tenia clara la disponibilitat econòmica, els nous usos i requeriments, instal·lacions, normatives a complir i el temps que es disposava per executar la rehabilitació.

Es desconeixia, però, la pròpia realitat constructiva de l'edifici, i tot allò que l'edifici ens amagava, sobre els cels rasos, darrera del mobiliari mural, darrera dels revestiments, sota paviments, etc. Calia procedir a un desmuntatge acurat per tal d'anar descobrint els materials, elements i sistemes constructius, a fi de poder decidir què calia conservar, protegir i restaurar: revoltons decorats i pintats amb motius modernistes, totalment desconeguts per tothom; sitges de gra; impostes d'escaiola pintades imitant elements d'acer (com a reforç de jàsseres de fusta originals); antigues cornises i ràfecs de la masia medieval, totalment ocults per la coberta de 1904; pintures en paraments verticals i jàsseres de fusta, d'estadis anteriors a 1904 (1700-1400), etc.

Pel que fa als aspectes històrics es va poder comptar amb la col·laboració de l'historiador i arxiver municipal Jordi Amigó, que amb la seva presència i seguiment a l'edifici donava suport en tots els aspectes històrics i documentals.

Així, i sense oblidar-nos dels nous usos i de les instal·lacions, vam deixar-nos seduir pel que l'edifici ens demanava i anava explicant. El projecte, que en moltes obres és la guia i dogma a seguir, aquí va passar a un segon pla, ja que de l'anàlisi dia a dia, espai per espai, element per element i material a material que formava l'edifici, en sorgia de manera natural allò que calia fer.

Val a dir que sense la complicitat i sensibilitat dels tècnics representants de la propietat, l'esforç i rigor de l'equip de la direcció facultativa i, finalment, la voluntat de l'empresa Urcotex ISL de posar al servei de l'edifici tot el personal tècnic necessari, així com els industrials propis i externs habituals, gairebé artesans i especialitzats en obres de restauració, no hagués estat possible assolir el resultat obtingut.

El mestre d'obres

També he de dir que en aquesta obra vaig tenir la sort de comptar amb un encarregat i mestre d'obres, en Jesús Molner (el meu pare), que amb la seva experiència i saber referent al procés constructiu, i en la gestió de tots els aspectes que intervenen a l'obra, va facilitar que es desenvolupés amb un òptim ambient i ritme de treball, increïblement favorable per a tothom, i alhora va aconseguir que el resultat final, tant en l'àmbit arquitectònic, tècnic com econòmic, acomplís perfectament la totalitat dels objectius i previsions fixats inicialment.

Les visites d'obra "formals" es feien setmanalment. Però es duia a terme un seguiment diari, podríem dir gairebé minut a minut, per tal de resoldre puntualment les incidències que poguessin sorgir, i poder ajustar així la planificació dels treballs i adequar les actuacions als criteris arquitectònics, tècnics i econòmics, sense haver d'aturar el ritme de l'obra.

Es van restaurar i reconstruir sostres, reutilitzant tots els elements ornamentals originals (decoracions geomètriques, motius florals, cornises, cares d'angelets, etc.); es van restaurar motlures de jàsseres, restaurar paviments, revestiments, pintures decoratives, esgrafiats, arrambladors ceràmics, així com la recuperació de pinacles, estucs, esgrafiats i cromatisme de les façanes.

El resultat final, un edifici completament rehabilitat, amb la reutilització dels seus espais interiors per a nous usos, noves instal·lacions, que garanteixen unes òptimes condicions d'ús, seguretat, màxim confort, rendiment i eficiència energètica.

A més, sense perdre en cap moment la lectura de les diferents etapes històriques: el celler i el carner, amb paviments de tova ceràmica, arcs de mig punt, murs de maçoneria de pedra i sostres de jàsseres de fusta massissa, cabirons i rajol ceràmic, amb fusteries de portes i finestres originals, que et transporten als espais del segle XIV; o la resta d'espais amb socolades ceràmiques, paviments de rajola hidràulica i sostres de jàsseres d'acer i/o cels rasos de guix ornamentats que et transporten cap a finals del segle XIX, principis del XX; o els espais de sotacoberta, amb estructura d'encavallades, corretges i llates de fusta, cairons ceràmics i teula aràbiga, formant un espai diafragmàtic i ple de ritme, que permet viatjar cap el segle XX, sense ocultar els testimonis històrics de les cornises de coberta de l'edificació del segle XVIII i estadis anteriors.

En definitiva, una obra que ha fet possible viatjar a través dels temps, cosa que ha permès la lectura de les diferents empremtes i de les successives ampliacions i remodelacions al llarg de la seva història, així com les de la història actual: adaptar l'edifici a les necessitats i comoditats de la societat del segle XXI, amb el màxim respecte pels valors que l'edifici ens ofereix. ■